

glemmer eller dækker over hovedstadens mange problemer, ikke politisk hoverer, men redeligt beskriver og analyserer, hvorfor det ikke altid gik, som det burde.

Forfatteren har lagt en fornem fremstilling frem, der gerne må få efterligninger rundt om i landets større byer. Billedmaterialet er naturligvis ligesom omslaget, velvalgt.

Henrik Fode

Ning Smith og Johannes Thomsen (red.): *10 års kritisk historieforskning*. (Akademisk forlag, 1984). 224 s., 98 kr.

Denne artikelsamling er udgivet for at markere 10-årsfødselsdagen for »Kritiske Historikere«, dvs. organisationen for den fagkritiske virksomhed i historikermiljøet ved Københavns Universitet. Titlen er lidt misvisende i den forstand, at der ikke er tale om et udvalg af afhandlinger spredt over perioden, men en række nyskrevne artikler af nuværende eller tidligere aktive medlemmer af foreningen. Men emnerne markerer i hvert fald de interesseområder, der i særlig grad har haft foreningens opmærksomhed i seminarer, et tidsskrift (»Kritiske Historikere«, 1975 ff – et fuldstændigt register over indholdet er medtaget i denne bog), og som det hedder »i den almindelige studiepraksis«.

Foreningen blev til i opposition til og med det formål at kritisere den såkaldt borgerlige (en »bekvem« samlebetegnelse for den ikke-marxistiske) historieopfattelse, historieforskning og historieformidling, og med det klare sigte at udvikle en marxistisk historiepraksis. Niels Finn Christiansen beskriver udmærket foretagendets opståen og udvikling og har en nøgtern holdning til, hvorvidt de ambitiøse mål er blevet indfriet. Først og fremmest mener han, »Kriti-

ske Historikere« har fungeret som et fagligt alternativ for et meget stort antal studerende og som en løs ramme for individuelle og gruppevise aktiviteter. Man har medvirket til at give mange historikere en solid indsigt i den historiske materialisme og på det mere konkrete plan introduceret nye genstandsfelter og teoridannelser, som ikke eller kun i ringe grad har haft traditionens bevågenhed i det københavnske universitetsmiljø.

De her sammenstillede artikler giver så et indtryk af disse forskningsområder. Det handler om fascismen (Karl Chr. Lammers), om overgangsproblematikken fra feudalisme til kapitalisme (Henrik Jensen), om arbejdsdisciplin og -moral i hele fire artikler, der også kan siges at være bevidsthedshistorie (Ning Smith & Signild Vallgård), arbejderhistorie (således bl.a. i en artikel om landarbejderspørgsmålet i 1860'erne og 70'erne (Jens Boel), kvindehistorie (i en synes jeg meget interessant undersøgelse af kvindelige butiks- og kontorfunktionærers forhold i København i mellemkrigstiden (Lise Skjøt-Pedersen & Leif Laursen)) og teknologihistorie (Johannes Thomsen). Og endelig om historioграфи (i en artikel om Gustav Bang og det kritiske gennembrud (Mogens Rüdiger).

Fælles er vel en teoretisk bevidsthed (som nogle gange giver anledning til nogle synes jeg overflødige indledende krumspring) og en bevidst bestræbelse på at koble teori og empiri i en undersøgelse af den konkrete historiske virkelighed sammen. Hvilket selvfølgelig er helt fint.

Man kan konstatere, at »marxistisk historieforskning« efterhånden er et begreb med vide rammer og i nogle tilfælde i den praktiske udformning vanskelig at skelne fra ganske megen såkaldt ikke-marxistisk forskning. Men dette synes vel i øvrigt at være en generel tendens i

megen af de senere års historieforskning, at grænserne er blevet mere udvikede (selv om der naturligvis stadig er forskelle). Men det er kun godt, for det letter da en forhåbentlig frugtbar dialog.

Jens Chr. Manniche

Erik Ninn-Hansen: *Fra Christmas til Baunsgaard. Dansk politik fra 1948-73*. (Schønberg, 1985). 160 s., 198,-kr.

I 1974 udsendte Erik Ninn-Hansen en bog om »Syv år for VKR«. Bogens hovedemne var samarbejdet mellem disse partier, og den indeholdt megen god oplysning om dansk politik i årene 1968-73. Forfatteren, der blev justitsminister i firkløverregeringen 1982, har nu udsendt endnu en erindringsbog, der omfatter tiden 1948-73. Tidsmæssigt er der altså tale om nogen overlapning i forhold til den første bog.

De indledende afsnit om John Christmas Møller er en velment panegyrik, der imidlertid tilslører JCM's sammensatte karakter og i øvrigt baseres på oplysninger – om grænsespørgsmålet og retsopgøret – hvis rigtighed i bedste fald giver anledning til megen tvivl.

Medens Christmas Møller ikke var meget mere end en myte for ENH, har han i sin lange politiske virksomhed naturligvis truffet adskillige politiske aktører. Dem beskriver han i biografiske glimt og ud fra sin personlige opfattelse. Beskrivelserne er stort set elskværdige, hvad enten der er tale om partifæller eller modstandere, men trods venligheden giver de dog et bidrag til forståelse af det politiske persongalleri. Rammen om fremstillingen er naturligvis den indenrigspolitiske udvikling i årene 1948-73, og vi får derved en brik i puslespillet, som repræsenterer netop ENH's syn på tingene. Det er kun ved at samle et stort

antal sådanne brikker, at mosaikken kan danne et billede. Desværre har vi for få af den slags brikker her i landet.

Bogen indeholder et afsnit, der betegnes som »Det succesfulde tiår«. Afsnittet indledes således: »60'erne er blevet udlagt som det 20'nde århundredes let-sindige frikvarter. Betegnelsen er ganske og aldeles misvisende. Sjældent er der arbejdet så meget og med så gode resultater som netop i dette tiår«. I betragtning af at lønniveauet og inflationen i dette tiår var ca. 20 pct. højere end i de lande, vi skulle konkurrere med, og at kapitalindsatsen faldt væsentligt, turde det være en besynderlig karakteristik, der ikke bliver mere forståelig af det forhold, at der i denne periode gennemførtes udgiftskrævende foranstaltninger, som tynger os der dag i dag, og som er årsagen til en stor del af de vanskeligheder, som den nuværende regering har at slås med.

ENH's milde landsfaderlige indstilling over for såvel ubehagelige kendsgerninger som personer, der ikke er politisk enige med ham, præger i høj grad bogen. Det er en indstilling, der naturligvis er meget sympatisk men som til en vis grad kan give læseren det indtryk, at der ikke var forskel på noget som helst. Og det er sikkert også en del af forklaringen på vælgerskredet i 1973.

Poul Meyer

Kjell A. Eliassen & Mogens N. Pedersen: *Skandinaviske politiske institutioner og politisk adfærd 1970-1984. En kommenteret bibliografi*. (Odense Universitetsforlag, 1985). 158 s.

Denne bibliografi medtager den litteratur om de politiske institutioner og politisk adfærd i Danmark, Norge og Sverige, der er udkommet i perioden 1970-1984. Da de hidtidige bibliografier, som Scandinavian Political Studies (SPS) har